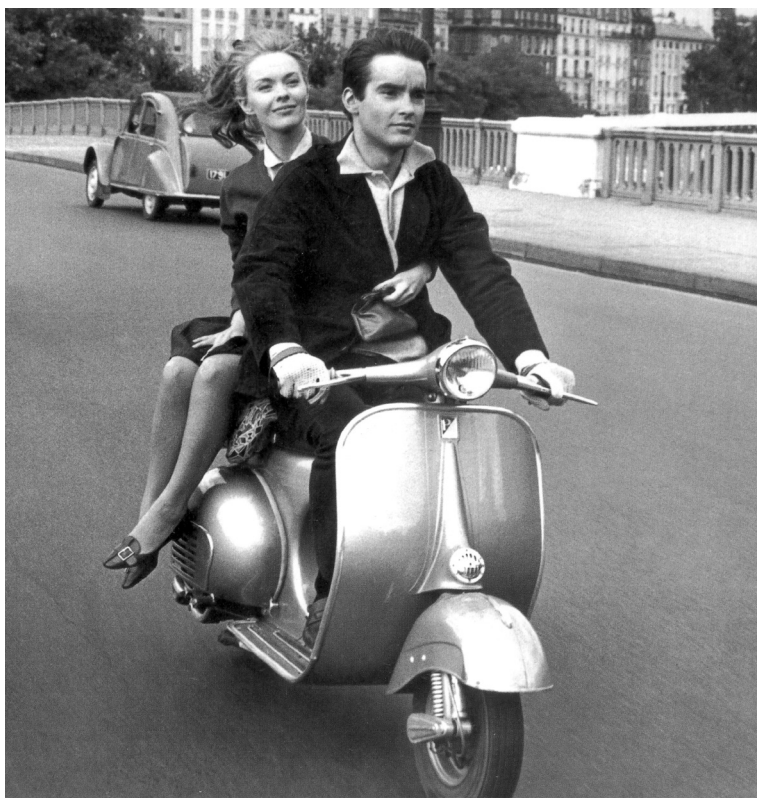

ТЕМА II

БЛЕСАК - КРАТКА ПРИЧА

Статусни симбол младих

Корадино д'Аскадио
(1891–1981)

ΟΓΛΕΔΑΛΟ

ПРИЧА О ЧОВЈЕКУ КОЈИ ЈЕ ИЗГУБИО СЈЕНКУ

Прва наџрада БЛЕСКА

Господин З. устао је и тог јутра рано. Никада није волио пуно да спава. Послије десетак склекова обично би попио чашицу домаће ракије коју је он лично пекао, по само њему знаном рецепту. Господин З. је потицао са брда и увијек је са поносом истицао своје поријекло (магловито и не баш долично главном јунаку ове приче).

Жена Чарна, или како је он звао из милоште Срна, била је сушта супротност. Њена опасна страст била је храна. То је објашњавала генима наслијеђеним од баке Орхидеје, коју је неке оловне вечери убио бик. Чарна је била велики маштар. Изгледа да је З., до тада окорјели нежења због тога и заволио. Говорила му је да јој се у сновима причињавају најневјероватнији анђели који јој повјеравају највеће тајне.

Јутрос му је изгледала нарочито лијепа. Рашчупана коса узбуђивала га је. А тек њено голо кољено, које је извиривало испод покривача. Мирисало је на кантарион. З. се осмјехнуо својој жени, пришао је и пољубио је. Чарна се само промешкољила, нешто промрљала и окренула на другу страну.

Послије уобичајног јутарњег церемонијала, З. је узео актн-ташну од fine крокодилске коже, што му је некада давно поклонио дјед Рафаел и кренуо у шетњу. Уједначеним корацима пролазио је увијек истом стазом. Сунце се нудило за бесцјење. Зачудило га је то, што је град био пуст. Тек у даљини могли су се видјети усамљени и ријетки шетачи. Корачали су оборених глава. Свјетлост је текла између дрвећа. На Тргу хероја осјетио је муку. Желио је да обиљежи тај свој пролазак кроз историјски трг, како су га звали другови социјалистички трудбеници. Осјетио је чудесну жељу да плуне на све то, да им коначно каже што мисли. Да им већ једном саспе страшну истину у лице. Пошао је затим обалом сумњиве ријеке према парку младости. Шутнуо је неколико каменчића и звиждукао своју омиљену пјесму. Сви таласи су се надимали и тешко дисали. Господин З. је пјевушио неки шлагер. У парку

ОГЛЕДАЛО

је сједјело неколико дремљивих и крмељавих стараца са златним ордењима на јуначким грудима. Друштво су им правиле наборане жене, мљацкајући протезама. Звали су их љепше половине. Мири-сале су на нафталин. Поздравили су га неким неартикулисаним говором. Све што се десило после тога, за З. је протекло филмском брзином. Дошао је до љуљашке. Неко дијете му је давало знак да приђе. Потрчао је. Сунце у зениту опоменуло га је. Није му био јасан тај знак. Дијете је ишчезавало, но још увијек назирале су се његове руке и подсмешљиве очи. А тада је господин З. примијетио да му недостаје сјенка. Окренуо се. Сјенка је посустала. Молио је да дође, да не може да је чека. Ово дијете га зове. Сјенка се копрцала, покушала да га сустигне. Узалуд, З. је осјетио први пут немоћ. Још једном је сјенку угледао код стараца. Они су гестикулирали, као да су га молили за помоћ. А онда је сјенка изблиједјела и распук-ла се. З. је видио крв. Први пут тако јасно. И осјетио бол што га је пресјекла. Остало му је још дијете. Окренуо се. Ни њега више није било. Узео је из актн-ташне конопац. Направио омчу. Дошао до храста. Изабрао најдебљу грану, Попео се. За тренутак погледао у небо а онда се сасвим обично објесио.

Сјутрадан су га нашли како се њише са загонетним осмијехом. Умазано дијете плакало је. Затим су З. покопали. Потом су тјешили Чарну. Она је још спавала. Када се пробудила било је касно. Дијете је било мртво, објешено о исти конопац. Поред њега јецала је не-чија сјенка. Имала је очи свијета.

Мр Слободан М. Чуровић Апис

професор српског језика и књижевности

Средња економско школа

Мирко Вешовић, Подгорица

МОЈ ДЕДА И МОЈА СТАРА КРУШКА

Друџа наџрага БЛЕСКА

Деда је давно украсио наше двориште дрвећем. Ту је била једна племенита сорта крушке која ме је сваке године увесељавала.

Кад сам била мала, вољела сам се пењати и скривати у њеној крошњи док ме дозивају и траже. Сада се само сјећам, али често у мислима видим ону црнокошу, слинаву дјвојчицу како зуји по дворишту тражећи забаву, сладећи се слатким плодовима и успут правећи понеки несташлук.

Тада би послије цјелодневног тркања по великом дедином дворишту вољела да сједнем под стару крушку, коју је деда засадио још док је мој отац био мали. Често сам под њеном густом крошњом плакала послије батина, а некада задовољна лежала и размишљала чиме да се забавим. Изнад мене је треперило њено сјајно-зелено, густо лишће кроз које се једва пробијао танак зрак сунца. Гледала бих често њене зелене плодове и ишчекивала када ће пожутјети. Једанпут сам послије исцрпљујуће игре заспала испод ње. Не знам колико сам уживала у том пријатном сну, али сјећам се да сам дуго осјећала бол од једне зреле крушке која ме је својим падом пробудила.

Моју драгу крушку као да нико није примјећивао. Под њом би, пред вече, мој уморни деда неко вријеме одћутао и позвао ме: „Хајдемо синче моје на спавање!“ Све воћке су у прољеће кресане, орезиване, окопаване, ђубрене. Моја крушка је пружала богату хладовину, а њене сочне плодове гњечили су и трпали у кацу.

Била ми је склониште и друг за кога нико није знао. Наслушала се мојих дјечијих јецаја, послушала је убрзано куцање мог младалачког срца. Испод њене крошње наразговарала сам се сама са собом, спознала заблуде, једила се због неправде. Испод старе крушке свађала сам се са мојима мислећи да сам најпааметнија, да они ништа не знају и не разумију.

стрпљиво слушала наше препирке, наш смијех, наше ћутање. Сјећам се само је тихо шуштала својим тамно-зеленим листовима

ОГЛЕДАЛО

који су правили дивну фризуру тој старој дами. Њено стабло расло је, ширило се, а кора на њему почела је да пуца. Испод ње се назирао тамно-смеђи слој дрвета који ми се није допадао.

Сједила сам и даље испод старе крушке, размишљала, одрастала, али никад нисам помислила да јој се може нешто десити. Сједећи, поглед ми је често привлачила пукотина на стаблу која је бивала све већа. Из ње је испадао неки смеђи прах који су избацивали црви поткорњаци.

Она је још увијек правила угодан хлад и треперила својом прољећном фризуром, мирисала бехаром и жутим плодовима.

Неколико посљедњих година стара дама нашег дворишта престане да се дотјерује својим уобичајеним накитом. Пукотина на стаблу се ширила а кора учестало отпадала... Старост је савладала ово дивно дрво, а ја тек тада помислих да ће се можда осушити. Негдје заједно са њом и мој драги деда почео је да побољева. Неколико година су заједно боловали, а онда једног дана остаде само сјећање на њих.

Како бих вољела да су ту.

Али не рекох вам, примијетила сам младе избојке свијетло-зелених листова како трепере на вјетру, баш на оном мјесту гдје је некад била стара крушка.

Невенка Ђурковић

професорица српског језика и књижевности

Средњошколски центар
Василије Острошки, Соколац

МОЙ ДЕДУШКА И МОЯ СТАРАЯ ГРУША

Дедушка давным-давно украсил наш двор деревьями. Тут был один благородный сорт груши которая меня делала счастливой каждый год.

Когда я была маленькой, любила я лазить и прятаться в неё кроне, когда меня звали и искали. Теперь, я просто помню, но часто в раздуме, вижу чёрноватую слюнявую девочку как жужжит во дворе ища веселья наслаждаясь сладкими фруктами и между прочим делала некоторое озорство.

Затем после целого дня гонок по большому двору дедушки, я бы любила сесть под старую грушу, которую посадил дедушка когда мой папа был ребёнком. Часто под её густой короной я плакала после избиения, а иногда довольная лежала и думала о том как повеселиться. Надо мной дрожала её светящаяся-зелёная, густая листва сквозь которую мог проникать тонкий луч солнца. Я часто смотрела бы на её зелёные плоды и ждала когда они пожелтеют. Однажды после исчерпывающей игры я заснула под ней. Не знаю насколько мне понравился этот приятный сон, но помню как долго ощущала боль одной спелой груши, которая разбудила меня после падения.

Мою дорогую грушу, как будто никто не заметил. Под неё, мой усталый дедушка накануне вечером некоторое время замолчал и позвал мне: «Пойдём сынок мой, пора ложиться спать. » Весной все фруктовые деревья были срезаны, обрезаны, окопаны и расктерты. Моя груша давала богатую тень, а её сочные плоды мяли и закичивали в кадку.

Она была моим приютом и другом, о котором никто не знал. Наслушалась она моих детских рыданий, слушала быстрое биение моего юного сердца. Под её короной наразговаривалась я сама с собой, осознала заблуждения, раздражалась ради несправедливости. Изпод старой груши ссорилась со своими родными, думая, что я самая умная, что они ничего не знают и не понимают.

Груша терпеливо слушала наши споры, наш смех, наше молчание. Помню, как тихо шуршала своими тёмно-зелёными листьями,

ЗЕРКАЛО

которые делали замечательную причёску для этой старой дамы. Её ствол рос, растирался, а кора на стволе начала лопаться. Под ней предчувствовался тёмно-коричневый слой дерева, который мне нравился.

Я всё ещё сидела под старой грушей, думала, росла, но никогда не могла придумать что с ней может что-нибудь случиться. Сидя, мой взгляд часто привлекала трещина на стволе, которая бывала всё больше. Из неё вырвалось немного коричневого порошка, который выбрасивали червяки.

Она всё ещё делала приятный оттенок и дрожала своими весенними волосами, пахнула соцветием и жёлтыми фруктами.

Несколько последних лет старая дама нашего двора перестала наряжаться со своими обычными украшениями. Трещина на стволе распространилась и кора часто отпадала... Старость преодолела это прекрасное дерево, и я только тогда подумала, что оно может высохнуть. Где-то вместе с ней мой дорогой дедушка начал болеть. Несколько лет они вместе болели, а затем однажды остались только воспоминания о них.

Как би я хотела чтобы они были тут.

Но я не сказала вам, заметила я молодые бочки светло-зелёных листьев как развеваются на ветру, именно там, где раньше была старая груша.

Автор текста: **Невенка Джуркович**
профессор сербского языка и литературы
Явное учреждение Средняя школа
Василия Острошского, Соколац

Текст на русский язык перевела
Веленка Калайджич
профессор русского языка и литературы
Явное учреждение Средняя школа
Василия Острошского, Соколац

ЦВЕТНИ МЕХАНИЗАМ

Трећи наџрада БЛЕСКА

Наизглед без разлога, сатови су у мојим собама обично престајали да раде. Мали, наранџасти будилник, купљен да би ме опомињао да не касним на посао од ког се живи, закратко је обављао своју функцију. Камени часовник, осликан шареним рибама, над којима је косим, латиничним словима, у знак спомена, писало Монтенегро, давно је престао да прати ритам плиме и осеке. Прислањајући на њега ухо не бих ли чула мелодију јадранског ветра, у потмулим звуцима, који су просторију испуњавали од патоса до таванице, разазнавала сам једино шум сопственог срца. Дешавало се да баш у том трену све оне црвене, плаве и жуте рибе, што су се на топлој плочи мојих сећања весело праћакале, заковрну очима и засвагда опусте шкрге. Њихова ме је смрт обавезно затицала у тренутку у ком је у нашу кућу стигао први сат који се зауставио на мери времена које не постоји.

У наш мали стан у центру града, крај самог парка и железничке станице, одакле је погодно да се крене у игре и на путеве, на тачна одредишта и у лутање изван сваке коте, донео га је мој тата. Спунтен на почасно место, пред књиге збијене у редове, чије сам називе у то доба тек срицала, одбијао је да куца. Узалудна су била навијања. Дужа казалька непомично је стајала усмерена ка Дикенсовим „Великим очекивањима“, мала је стремилa ка збиркама поезије, чинило се, ка Бодлеровом „Цвећу зла“. И тако су у времену, које се не мери откуцајима, зли цветови замирисали опојно и све отровније... И тако сам једног непостојећег дана почела да разумевам писано и чудесне, у песмама сакривене, слике... Тај кључ – одгонетка речи чинио је да се покренем из туге и мрака и, попут најоштрије казальке-стреље, обележим тренутке у вечности, из које захватам... Да обележим тренутке у смрти, коју понекад живим, попут јунака Поове приче, у којој часовник од абоносовог дрвета опомиње званице раскалaшног кнеза Проспера да се неће отети Тами и Распадању, који над свим царују.

У непостојећем тренутку пишем и ову – о заустављеним сатовима – причу, коју из страха остављам недоречену. Чека ме још један

ОГЛЕДАЛО

рез у овом животу, па не бих да превијем опруге и угледам вечито сунце. Још бих неко време да проходим паралелним странама, са несталним зрацима на лицу и у коси. Ако се Црњански, проводећи „римске дане и ноћи”, загледан у Микеланђелову куполу, са терасе ресторана „Валадија”, смрзавао у Скандинавији, коју је волео више од Италије три године раније, нека се у ма ком другом, у мом времену, у кругу часова у којима је живот сан, који стоји или не постоји, нађе и ово писмо и опомена, давно забележена Кортасаровом руком: „Размисли добро: када ти поклањају сат, поклањају ти мали цветни пакао, тамницу ваздуха.”

Заточена, сред ње, верујем у цветни механизам.

Ана Ранђић

професорица српског језика и књижевности
Гимназија Чачак

ДВА ОБЈЕКТА

Похвала БЛЕСКА

Мркле ноћи су целе испунили. Масу у заносу узима ритам. Рукују се два објекта. Два погледа – четири дугмета се по навици спајају у пољубац. Неосетна је уцвалост јоргована њиховим чулима. Драги није *ірозд кийров из виноірада Еніадских*, али ни њене очи нису као у *іолубице*. Све је обична огољеност.

Машина је покренута на већи број обртаја. Енергија је већа на улазу него на излазу. Клип и цилиндар брује, клапћу, па као сат цаћу. Подмазују се уљима, устаљеним покретима варниче и доводе до усијања. Запишти вентил удвојеним испарењем. Кондензовани објекти су завршили рад.

Два погледа су уташена као четири дугмета. Лењо се рукују и одјављују. Врпца је прекинута на пупку времена. Савремена дезорјентисаност је срушила бајковит лет. Њихова инстант постеља *не зелени се*.

Немогуће је да исти клип и цилиндар трајно врше размену енергије за све протоке и падове. Типови се разликују према времену, месту и начину вршења ових процеса. Кружна аутоматска трака учврстила је свој рад у овим сивим, фабрикованим данима. Отупела јутра осванула су с белим сновима.

Кристина Рајић

професорица српског језика и књижевности
Десета гимназија Михајло Пупин, Београд

АВАЛСКА СВАНУЋА

Похвала БЛЕСКА

Тих година смо редовно одлазили на Авалу да би се срели са при-
вљачним мотивима младости. Својеврсно путовање кроз вре-
ме захтевало је промену надморске висине, животног амбијента и
мали унутрашњи отклон у односу на свакодневицу и обавезе. Ти
призори са Трешње беху бојковити, на пространој ливади били су
поређани реквизити за дечије игре и младалачке несташлуке. На-
ранцасте лопте на терену за кошарку, тениска мрежа раширена на
бордо подлози од жбуке, мали плавичасти базен универзалне на-
мене... Ту се пливало, бањало, освежавало, скакало, прскало и иг-
рао релаксирајући ватерполо. Дубина базена омогућавала је да се
с времена на време одморимо и станемо на своје ноге. Лежаљке и
лигелштули поред воде улепшавали су слику овог дружења. Ту смо
могли видети и нека, још увек лепо обликована, тела жељна сунца и
нежних погледа. Наравно било је ту и великих стомака и мамурних
телеса, опружених на ова одморишта, из којих су испаравали токси-
ни и наслаге бурне, слојевите и неславне прошлости. Имањем није
доминирали велика кућа са тремом, него дрвена округла настреш-
ница са кухињом, роштиљским делом, судопером и фрижидером.
Овај летњиковац беше уређен тако да су најистакнутије позиције
биле намењене људима, отворености њихове комуникације, слобо-
ди игре и духовне разиграности. Увек би прво примећивали лично-
сти и детаље, стилска решења и декорацију, а тек касније монументалност, употребну вредност и материјални основ. Мале ствари у
рукама проверених мајстора, биле су убедљивије и доминантније
од великих фигура ентеријера или архитектуралних конструкција.
Простране беле собе и чврсти удобни кревети, омогућавали су
ове скупове, одмор путницима који су стизали са удаљених дести-
нација. Међутим, наше су се очи одмарале на трави, а неспретне
руке уживале у постављају огромног казана за припремање гулаша.
Други су опет били загладени у ковитлаце дима са импровизованог
огњишта, док су трећи скупљали суве гранчице за ватру, која се још
увек надмудривала са упорним наносима оштрог планинског ветра.
Најлепши су били радосни разговори, распамене гитаре, насмејани

ОГЛЕДАЛО

људи и један поглед према небу, које нам је деловало веома блиско. О нашој зрелости сведочили су једино луксузни аутомобили, ципови, каравани и понеки јутарњи или преподневни уздах.

Овде беше лепо беседити, јер је беседник имао осећај да му саговорници верују - чак и кад се ослањао на непоуздана сведочења, варљива сећања или и нестварне слике. На крају сви су дошли на ово имање драгог пријатеља, ентузијасте и југоносталгичара, да буду помало заведени, очарани и освежени искреним и једноставним играма детињства и литерарним рухом прохујалих сарајевских прамалећа. Ту смо играли и певали, пуштали змајеве и топлином напуњене балоне да одлете у небо, где смо и ми хтели мучећи наше жедне зене и чежљиве душе.

На овом мирном и мирисном локаллету нико никога није криво погледао, потценио или омаловажио. Сви су били поштоваоци јединствене Друге гимназије и наших вредносних домета, који су досезали до врхова Јахорине. Никакве друге идеологије ту није било, осим осећаја припадања царству љубави и врлине. Истина, барем код мене, било је приговора савести, самокритичког приступа и љутње на неке искључиве ставове из прошлости, личне неспоразуме у тумачењу турбулентних времена и повременог осећаја надмене самодовољности. Филозофски ме највише заокупљало питање; зашто је снага, на брзину скупљене, квази-политичке елите била доминантна у односу на креативност једне, духом избрушене и мишљу прожете, младости?

Прозирни балони напуњени загрејаним ваздухом су одлетели према звездама, узбуркана и интензивна осећања су размењена и безинтересно подељена. Девојке су одлетеле на облацима... Струје великих река покренуле су враголасте момачке броднице. У далеким земљама чекају нас физички стварне половине и изгубљене метафизичке целине.

Нова деца се играју у нашим забавиштима и парковима... Лепши парови шетају поред Миљацке... Требевићка жичара превози занесењаке и авантуристе... Они вероватно не слуте да је цена успињања до висина духа-исувише висока?!

На Авали свиће... Не дај се генерацију, не дај се Инес!

Синиша Митрић

професор филозофије

Математичка гимназија, Београд
и ГХМШ Милутин Миланковић, Београд

ЈА САМ НАДА

Похвала БЛЕСКА

Ја сам нада, последње човеково упориште, искра у младости, тињање вере у старости. Зовем се Нада. Зачела ме је студентска љубав у топлој соби која мирише на мамине колаче послате јутарњим возом. Загрњени пољупци у паузи испитних рокова, створили су Наду и уплели је у детиње плаве увојке. Назвали су је тако да се увек сете чистоте тренутка и испуцалих усана младости.

Нада је била њихово воће и греха и љубави, а онда су студенти порасли, порасли им апетити, каријере, килограми, опадање косе...

Онда су се сетили да траже смисао својих живота, путеве са странпутица, загрњене пољупце, а на Наду су заборавили. Шта је Нада могла да уради? Била је весела да би је мама приметила. Била је најбољи ђак у школи; била је најбољи солиста на виолини да би је тата у салону међу пријатељима ставио на крило и поносно рекао да је она његова девојчица. Нада није била довољна њима. Они су и даље трагали за својим путима, приметним траговима...

Мислила је да није довољно лепа, да се не уклапа у њихову естетику, да нешто погрешно чини, да није довољно тиха, пажљива, да је неспретна, бучна, гломазна...Ремети њихову медитацију, пасијанс, зелену глину на лицу, пословне разговоре, вечере, ноћи, магистратуру, специјализацију, пословни пут...

За његово добро, било је боље да тата почне живот ван њиховог дома. Он мора мир, треба мир, да буде усредсређен, да себе свеопштем бољитку да!

Да се фокусира!

Отишао је. Мајка је на све достојанствено нема, а Нада је све више ћутала, шуњала се, крила, нестајала. Нада је постајала блеђа. Прљаве руке гурала је дубоко у ждрело. Мислила је да ће јој тако бити лакше. Из гротла стомака лила је киселину и опорост нежељености. Жуч више и није био тако горак јер се већ сасвим добро навикла на њега. Био је слadak наспрам горчине дома. Са сваком бујицом лаве из желуца, бивала је све лакша. Мислила је да ће и њеној души бити лакше.

Нико ништа није приметио, а и како би. Заокупљеност новим адресама, пословним успесима, новим могућностима, Нада је требало само да следи њихов утабан пут.

- Па, то је само тинејџерски хир, фаза! Ма, то само она хоће да скрене пажњу на себе! Она је тако размажено дериште! Шта хоће

ОГЛЕДАЛО

она, има све што пожели? Уместо да буде захвална, она је безобразна. Узми књигу! Осврни се око себе! Ја сам ни од чега сам све створио у животу, незахвално дериште! – говорио је тако он, мој отац, а она је увек ћутала, и Нада и мајка.

Нада је нестајала. Претварала се да је негде другде, да је неко други, а сви, неки други, све - негде другде; да је нема, да може и без једног гутљаја воде. Правила се да једе.

Онда је опет уследио мрак. Прво су јој се црвенкасте пеге ругале на капцима очију, онда се претвореле у белило болнице. Опет је она крива.

- Шта више хоће та обесна девојчур? Време јој је да одрасте и престане да се тако неодговорно понаша! - урлали су они.

Стаклени прозори болнице дрхтали су пред окротношћу њиховог гласа. Навлачила је преко лица болнички чаршав, крила се испод њега, нестајала. Било је довољно само да отвори поклопац браунице на модрим шакама, да све отекне из ње, и крв и живот и они.

Ноћима је, будна, гледала у шаре на плафону које су правиле сенке сестара које су се шетале ходницима. Слушала је њихове тихе кломпе како ритмично ударају о сиви поплочани под. Тражила је одговоре зашто је она таква, а да за то „таква”, није имала одговарајуће речи.

Онда је та тиха девојчица почела да сакупља стаклене перле ниске које су се распрсле. Као да их је растрзане, неко ставио у њено крило и рекао да мора и може да их састави. Пажљиво их је низала, сваку са посебном пажњом. Ређала их је да се поново уклапају и подударују.

Из болничке собе видели су се обриси високих топола са којих су маце летеле на све стране. Тамо је био паркић у коме се као дете бесомучно окретала на вртешци, све док јој се поглед не затвори у црни круг, и тата је не узме у наручје и љуби у румене образе певајући песму о девојци која је слатка јер је појела све колачиће. Само такве лепе стаклене перле сећања низала је на своју нову огрлицу. Пажљиво је враћала стакленца на сребрну животну нит, само ону која су била лепа и коју је она желела. За окрњене и мање лепе, није било места на њој. Док је последње низала, научила је да свако може да постане добар златар. Нико не може да те воли толико, колико можеш себе. То није себичност, то је самопоштовање.

Нада поново учи да учи, да буде Нада, да не буде тиха, да се смеје и да једе. Нада учи да воли себе и да други, не морају да је воле.

Драгана Петровић

професор српског језика и књижевности
Девета гимназија Михаило Петровић Алас,
Београд

MAROKO

Pohvala BLESKA

Marakeš, 1983, železnička stanica. Gusta lepljiva masa putnika gura se ka vozu koji odvodi na Zapad. Tu je i mladi par iz Jugoslavije koji jedva čeka da se posle nekoliko dana lutanja po Maroku vrati u Evropu. Umorni su, gladni, već im je dosta žege, vlage i čudnovate atmosfere orijentalnog sveta u koji nisu uspeli da proniknu. Sledeća tačka na njihovoj mapi: Pariz, prvi put. Zato nervozno žure da zauzmu slobodna mesta, kao da će tako da ubrzaju svoje putovanje.

Kupe je mali, prljav i gotovo pun, ostala su još dva mesta, taman koliko im treba, ali... Ostala četiri sedišta zauzimaju četiri čoveka. Crna čoveka. Mračna, kao noć koja se ovde spušta naglo, odjednom, čim sunca nestane. Iz Sudana su, ili Konga? Oni ih gledaju, bez reči, bez pokreta. Devojci je neprijatno, kičmom joj žubori strah, ali ne progovara ni reč. Hodnici su ispunjeni ljudskim telima i mirisima. Pognute glave zauzima mesto do prozora. Pokušava da postane nevidljiva, ali u tome ne uspeva, muškarci je i dalje posmatraju netremice. Mladić se spušta na sedište pored nje, hvata je za hladan dlan i pokušava da se osmehne, da kaže nešto duhovito, ali snage mu ponestaje, jer je svestan da su ovde sami. On nije vitez, niti je ikada glumio da jeste! Njegova intelektualna gipkost i dečački šarm nisu od koristi u ovakvoj situaciji. Dragi tatica je rano otrphnuo iz porodičnog gnezda, pre nego što ga je naučio kako se štiti dama od četiri velika crna muškarca. Na ivici su kontinenta, među stranim ljudima, u svetu o kojem zapravo ne znaju ništa.

Pisak sirene, voz se trza i pokreće. Neočekivano, svetlo se gasi, nestaje struje. Mrak je, unutra, napolju, zgusnuo se naglo. U deliću sekunde, nešto je u kupeu bljesnulo metalnim sjajem i mladić shvata, gotovo s krikom, da je to nož, koji u ruci drži čovek na sedištu naspram njega. Strah pulsira, širi se kroz žile, obuzima ga panika. Odjednom, vidi svoj grad i salon u porodičnom stanu u centru i majku kako čita ženski časopis i prijatelje na plaži kako se smeju i nju, kako pleše u zanosu, dok joj se dugi, vlažni pramenovi lepe za gola leđa; sve će to nestati, misli on, dok slike iz prošlosti jure pomahnitalo, a tišina je kao u grobu. Sve traje samo nekoliko dugih, predugih sekundi, voz naglo ubrzava i svetlo se ponovo pali. Čovek preko puta njega u desnoj ruci drži nož. U levoj ruci drži, kao krv crvenu, nabreklu jabuku. Preseca je na pola, pa na četvrtine, a slatki beli sok mu kaplje na pantalone.

OGLEDALO

Zaćaran, mladić prati usporene pokrete, gleda mu usta i sluša hrska-vo žvakanje, dok se ledena plima strave povlači. Najzad tone u meko, prljavo sedište, odjednom sanjiv i nežan, kao u krilo svoje pokojne bake. „U strahu su veelike oči!”, kao da je čuje da mu šapuće. Naslanja glavu na rame devojke, koja ništa nije videla. „I bolje,“ misli, „A šta da je zavrištala, ispala bi baš komična, a i ja sa njom, pred svim ovim ljudima!”

Putovanje se lagano primiče kraju. Voz prodire u Tanger i zaustavlja se na glavnom kolodvoru. Mladić podiže ranac i klima glavom tamnoputim saputnicima. I kao da je to bio znak koji su sve vreme čekali, dvojica zagrajaše u isti glas, na lošem francuskom:

„Mesje, mesje, da Vas pitamo, možete li da nam pomognete, da nam kažete...Mi idemo u Francusku, Pariz, tamo Ahmed, stric, drži restoran!” Upadaju jedan drugome u reč, traže pravu, pomažu se rukama, da bolje objasne:

„Ako možda znate gde je to, ako ste bili...Čuli smo da je Pariz jako, jako opasan grad, ljudi nezgodni, hoće i da ubiju, tako se priča kod nas, pa se brinemo...Je li to istina?!” Gledaju ga tamnim pogledom, sva četvorica, netremice, kao da od njegovog odgovora zavisi sve, i budućnost i cela njihova sudbina. Kako ih je samo bilo strah!

Dr Jovana Reba

profesorka književnosti
Karlovačka gimnazija,
Sremski Karlovci

УДАВЉЕНЕ РИЈЕЧИ

Дочека их крик галебова и топао мирис тек печеног хљеба. Лупише шкуре на неком прозору, једно дијете заплака. Варош се будила.

„Треба сада проћи поред пекаре“, помисли Андрија и несвјесно стисну Јеленину руку јаче. „Кад би само могли како прелетјети до Веље главице и мимоићи пекару, сигурно би избјегли неминовне коментаре.“ Није му због себе, навикао је на њих од малена, али му је жао Јелене. Ошинуће је ружне ријечи и забољети до суза. А она ће ћутати, правити се да их није чула, само да му не отежава и онако мучан дан који је пред њима.

А пред пекаром-кркљанац, као по обичају. Андрија затвори очи пред шапатам који је постајао све гласнији и разговорјетнији.

„Ма, је ли оно они Стевов ђетић, ма јест?“ – питала се гласно Даре Миркова, шкиљећи кратковидим очима.

„Јест“, части ми“, додаде Даница злобно. „Виђи му ђевојке, очупаних вјеђа и оплављених капака. За таквог делију није било жене из наше нахије, но је мора' доводит из бијелог свијета. Барем се осрећно.“

Андрија осјети како се Јеленин длан зноји. Не стиже да је охрабри, нити утјешу макар погледом, јер их стиже нова бујица: „Што ће му се мајка обрадоват... Е, Љубице, сиња кукавице, што си се мучила цио вијек, да би ти сад то све ове бјелосвјетске раскубале“, готово нарицаше Вукосава.

„А, јок, јок! Неће га ова у Вељу главицу освитат, па да је краљица Милена, не, не... знам ја Љубицу Стевову и боље и дуже од других. Но, живи били, па виђели“, засикта Даринка и јаче притеже крпу испод које је провиривао бич ријетке, масне косе.

Андрија је знао да ће се живе појести од муке што неће присуствовати сусрету мајке и сина на Вељој главици. А било је, да не може горе.

Мајка Љубица, још дебља него што је оставио прије пет година, прала је веш испред куће. Задигла руке до изнад лаката, па бљеснула блиједа кожа, прошарана испуцалим капиларима. Лице знојаво и натечено, као изуједано, затегло се до прскања. Јелени се за трен учини да види како јој се образи цијепају, а кроз пукотине надире сало.

Ђед Андро, по коме је унук и добио име, пребирао је нешто по џеповима. „Сигурно опет тражи чоколаду“, готово се насмија Андрија и закашља на силу, да скрене пажњу на себе.

“О, добро доша' дома, сине! Вакат ти је и било!“, проговори Љубица бришући сапуњаве дланове о мокру кецељу. „Отац ти вели да сигурно стално учиш, главе не дижеш с књиге, па се не сјеђаш куће

ОГЛЕДАЛО

и фамилије. А ја сад виђу да су ти друге школе свијест попиле”, проциједи, одмјеравајући Јелену од главе до пете. „Но, ‘ајде у кућу да се нешто заложу, да ја наставим с радом, јер ме нико неће одмијенити, ка’ што знаш.”

Из полумрачне кухиње изрони Стево, заигра му осмијех, али се намах заледи од жениног погледа. Без ријечи посиједаше за већ постављен сто и Андрија, тек да разбије муклу тишину, која се готово чула, поче: “А у Београду ...”

“Прво да се једе”, прекиде га мајка.

“Ја ћу да се женим Јеленом. Ево, овом”, готово викну Андрија, не би ли мало заплашио Љубицу, охрабрио себе, а утјешу Јелену, јер је осјетио да је на рубу плача.

Мук. Отац Стево поче неконтролисано да мљацка, што је увијек радио кад је несигуран. Ђед од страха утрпа повеће парче чоколаде у уста, а браонкасти млазеви почеше да му цуре низ браду. Мајка, могао се заклету у све најсветије да глуми, рече: „То што велиш да ћеш да се жениш, ако, и треба. Твоје друштво већ одавно шика ћецу. Некима су приспјела и за школу. Али, што си довео ову, ову, ... загрцну се тражећи најпогрднију ријеч, то ћемо још виђет. И ја се нешто питам у ову кућу, чоче”, сиктала је Љубица.

“Ти се, по свој прилици, једина и питаш”, примјети Јелена, гледајући је сада без страха.

“Нечувено”, зарежа Љубица, „довукла се у моју кућу и лаје без стида и срама. Ма нек лаје кад јој може бит.”

Андрија је знао да би сад морао нешто да каже, макар да удари руком о сто. Па, мушко је, побогу. Али, ријечи су као мјехурући сапунице прскале и давиле се у грлу нечујно и он је, без гласа, само отварао уста, док су му руке млитаво лежале поред тањира.

У први мах Јелени га би жао. Чак осјети потребу да га помилује, заштити, сачува од мајке. А онда, снажан бол у желуцу и талас мучнине преплави је цијелу. Згади јој се и несуђени свекар Стево, који, изледа, цио живот подноси женину тортуру без отпора, чак и покушаја. Смучи јој се и на Андрију, замало мужа, кога први пут виђе као страшног слабића. А највише на себе саму која је напустила родни Београд, каријеру, родитеље, зарад ове паланке богу иза ногу и људи од којих јој је већ зло. А мислила је да остатак живота проведе са њима.

Снажно одгурну тањир од себе, зграби ташну и утече. “Кад би ме Андрија стигао или макар позвао, можда бих”... надала се Јелена. Али, Вељом главицом одзвањале су само њене потпетице.

Љубинка Јовићевић Ђуровић

професор Ценогорског-српског, босанског,
хрватског језика и књижевности
Гимназија Слободан Шкеровић, Подгорица

HAŠIMOTO U POKUŠAJU

Raspaljeno sunce je divljom snagom dokazivalo ko je avgustovski gospodar. Palila sam n-tu cigaretu ne znajući zašto to činim. Egzistencijalna mučnina (mada ni prazan želudac, u koga sam sasula dvije kafe, nije zaostajao) morila me je. Dvije su recimo zgodne recimo mlade recimo dame zaustavljale svako iole veće prevozno sredstvo koje je nailazilo putem.

Sa druge je strane u mene gledalo otvoreno oko lokalnog autoprevoznika. Parkiran sa podignutom haubom poručivao je da će doći drugi, samo da ga čekam dugo. Dok čekanje ne dosadi svakome koji čeka.

Prepoznata me vozač, zatvori haubu, i uz: „Ma sjedi naprijed” i „Malo se otkinula sajla” otklizasmo na donji dobrotski put. Ljubazni motorista nam se posle svega dva-tri minuta sklonio s puta, čim mu je konobar naplatio što su on i društvo popili. Bili su ljubazni i pješaci, svega nas par puta pogledavši sa zenicom od bibera dok su zaobilazili parkirane kombije, džipove, pik-apove i dugačke srebrne automobile (ima jedan vic o dugim kolima, ali sam čula i da svi muškarci u određenom periodu požele da kupe sjajni srebrni automobil. Dugački).

Nakon kratkog mobilnog izvještaja nadležnom Organu, vozač se okrenuo ka meni: „Ne zamjeri, nisam ti stao zato da bi mogla da poguraš autobus ako stane. Nego, lakše je u društvu.”

Doklizah do tačke B u ovoj bijeloj limuzini s plavim natpisom. Pokupi me isti takav s rive.

Sjedišta i sve ručice u autobusu su se topili samo na pogled. Al' bi mjestu. Spustila sam glavu na prekrštene ruke da muljanske i prčanske krivine ne bi iz mene istjerale, probavnim traktom, osjećaj egzistencijalne tjeskobe. Onda, svjesna da više nemam dvanaest godina, ukazah sebi na ponašanje prikladno uzrastu, podigoh glavu i, bludeći vmateltnim pogledom kroz prozor, suočih se sa nuž(d)nom pjenom na blagim morskim talasima. Obasjava sunce onu bjelinu koja će se brzo stopiti sa plavetnilom Jadrana, pa mi je došlo da crnjanskijevski uzviknem: Wild! Wild beauty!

Saputnici mi, ovoga puta, bijahu korektni. Bez viška ili manjka arome, bez hipo ili hiper onoga kad radi štitna, svi su, poput mene, samo čekali da stignu kud su već krenuli životnim tokom.

-Sori, du ju spik ingliš?

-Aaa (pa skoro spojim palac i kažiprst)

OGLEDALO

- Du ju spik frans... italijan...

- C (odmahivanje glavom za slučaj jezičke barijere). Solo ingliš, bat maj ingliš iz so smol.

- Džast a litl?

- Jes (maj smajl), a litl.

- Vi go tu Tivat frst tajm, end ... dalje to ne znam na engleskom da ponovim, ali sam razumljela: njih troje idu da posjete Tivat, ali se ne snalaze. A bili su u svim gradovima. Kotor je bjuti, i Budva je so bjuti, a Perast je opet ne znam da ponovim.

- O jes, vajld (uz osmijeh pun ponosa) bjuti.

Nastavljam konverzaciju.

- So, ju dont go aut of d bas on d mejn stejšn (onda par pokreta s objie ruke ka sebi. Vanjezički elementi diskursa su jednako bitni kao i govor sam). Mejn stejšn iz (pokreti rukama od tijela)... Gou (ovo „u” čini da se osjetim kao da sam se sjetila svih lekcija iz engleskog)... gou aut in Tivat centar.

-Ju ar so kajnd (i ona se osmjehuje).

A sve je počelo tako što sam im objasnila da su karte platili u minibusu, jer je uan seventii (uvijek imam potrebu da dodam „n” da bih potvrdila riječ) for uan kart (tikit!) from Kotor tu Tivat. Fajv end ten iz for thri kart (a sjeti se više! Tikit, tikit!).

Prije nego sam sišla na mojoj stanici, pokazah društvenu svijest i rekoh vozaču da će ono troje da siđu u gradu i da obrati pažnju na njih.

Moja sledeća destinacija: Dom zdravlja.

Usled viška vremena, uništih ja još dvije-tri cigarete u parkiću na klupici ispred zdravstvene ustanove. U pet do dva nalaktih se na šank iza kojeg će u određenom trenutku da se pojavi sestra. Kad jednog dana budem imala više životnog iskustva i manje obraza, pitaću ovu sestru ima li nešto protiv mene lično. Znam ja da vjerovatno nije lično, nego male plate, ali opet, ko zna, možda sam joj predavala nekome. Prosvetarska tuga pregolema.

-„Moraćete ipak da sačekate da vas prozove.”

- „Ma ja sam samo za dodatni uput, imam za štitnu, samo da mi doda za ultrazvuk abdomena. Naravno, nema problema.”

Jedno, drugo, treće, četvrto, udoše. Sad sam ja.

-„A srce, kad ti imaš zakazano. Ja imam u tri i po zakazano” - kaže mi teta koja čeka desno od mene.

- (Nemam zakazano, to prećutim.) „Brzo ću ja, samo da mi doda uput. A sad vam je tek tri i deset.”

Pogledam po prostoriji, par njih su, reklo bi se, došli po athanatik.

Izađe četvrto, doktorica za njim. Vrati se doktorica. Prozva peto. Pa šesto. Uđe desna teta.

Ja vadim mobilni, stigla mi kao neka važna poruka na fejsbuk. Ne mogu ja ovo. Prošla mi dva sata života u čekanju.

OGLEDALO

-„Doviđenja, prijatno!” Uz osmijeh se pozdravih sa čekajućima.

Japanac, samo ti ostani u najavi, ćeraćemo se mi još! Možda malo drugačije. Šta fali da sutra doktoru kad mi ultrazvukom bude pregledao štitnu, kažem: „E, kad ste već tu, možete li da spustite to malo dole i da mi pogledate pankreas?” A on će da shvati da me odnekle zna, i pregle-daće mi, velikodušno, čitav abdomen, i reći će: „Ma štitna vam je dobra kao primjer iz udžbenika”.

Jašta! Lajf vid smajl!

Marija Jevtić

profesor srpskohrvatskog jezika
i jugoslovenskih književnosti

Gimnazija Kotor

Zagrizi jabuku da sedneš

Pjer Đilardi
(1942–)

NEKA DAVNA I SADAŠNJA PRIJATELJSTVA

Da li se neke stvari u životu dešavaju slučajno ili postoje putevi kojima je određeno da mi prolazimo u ovozemaljskom životu?

Da li sudbinu mi krojimo sami ili postoji nešto što nas usmjerava da koračamo tamo gdje nam je unaprijed određeno?

U holu Prirodno-matematičkog fakulteta je ogromna gužva. Brucoši su došli po ostvarenje dijelića svog sna, za željom da pronađu sebe u epruvetama, u laboratorijama, u eksperimentima, kako bi ostvarili reakciju sa eventualnim prinosom bez popratnih eksplozivnih nus pojava. Kako naći sebe u ovom haosu i stvoriti oko sebe tim prijatelja? Sam čovjek je kao jedinka slab i bespomoćan. Kome da se priključim i sa kim da uspostavim kontakt?. Baš nikoga nemam tu. Nema veze, malo ću posmatrati, tražiti društvo slično sebi i već ću naći nekoga ko želi biti pronađen kao i ja. Prilazi mi student starije godine i nudi mi na prodaju knjige. Zašto baš meni? Ne znam, možda je već tada sudbinski određeno da ćemo godinama poslije tog transfera” Opšte hemije” biti povezani nekim drugim prijateljskim vezama. Moje prvo sklopljeno poznanstvo u tom holu protezalo se lijepim prijateljskim druženjem naredne četiri godine. Bili smo tim, ista klapa iz studentskog doma, povezani sličnim provincijskim miljeom. Došli smo iz različitih krajeva, prepoznavali smo neke sličnosti među nama i birali grupu u kojoj ćemo živjeti narednih godina. Kako smo se prepoznavali? Oni koji su bili u sličnoj finansijskoj situaciji, koji su mogli koračati istim tempom, ne prebrzo, ali ne i sporo mogli su biti u istoj grupi. Pomalo oprezno, pomalo avanturistički učili kako sa što manje truda položiti ispit i što više vremena ostaviti za odlaske kod „Muftića”, „Borsalino”, šetati „Vilsonovim” šetalištem i upoznati izletišta oko Sarajeva. Bilo je divno, ne baš lako, živjeti između amfiteatra, čitaonice i svih blagodeti koje pruža studentski život. Život o tom druženju ne može stati u ovu priču. Te četiri godine živjeli smo 300 na sat, to sad i ne izgleda da su bile samo četiri, već mnogo više od toga. Bilo je puno pjesme, mnogo simpatija, mnogo neostvarenih ljubavi, mnogo fantazija i mnogo lijepe stvarnosti. Da li je čovjekovo sjećanje koncipirano tako da se sjeća samo lijepih stvari, ne znam, ali

OGLEDALO

zaista iz tog perioda se ne sjećam ni jedne svađe u našem druženju, ni jednog sakrivenog i nerazjašnjenog zadatka koje smo zajedno rješavali. Između formula, muzike, dima i smoga dođosmo do kraja kada smo se osjećali ispunjeni jer stigismo do cilja. Prazni, jer se završi lijep period u životu i pomalo uplašeni, jer se pred nama ukazaše putevi koje treba iskoračati. Cilj zbog koga smo se našli na istom mjestu smo ostvarili. Naš tim se razide sa povratkom u svoje provincije. Opet treba tražiti sebe u novoj –staroj sredini. Hodati utabanim stazama i živjeti svoj san. Zbog ratnih dešavanja nađosmo se u mjestima gdje nikada ranije nismo ni pomislili da ćemo nastaviti svoj život. Udari nas život surovo, nisko, onako kako nismo očekivali. Pođosmo opet sami sa sobom boreći se za goli opstanak.. Razbiše se naše epruvete. Kome trebamo takvi, tek svršeni inženjeri sa puno znanja i malo iskustva. Ostavismo snove i krenusmo dalje. Da smo bar ljekari, uvijek su potrebni, građevinari, u ovim ruševinama još potrebni, frizeri, pekari, mesari. A mi hemičari. Kome trebaju naše formule i naši naučeni zakoni, kome oni brojni proračuni i procenti? Malobrojni ostaše u struci, neko završi kao istraživač, neko kao političar, neko kao građevinski radnik sa titulom magistra, neko sa tablom i kredom, neko kao trgovac kineskom robom, neko kao domaćica, spremačica. Pa mi i jesmo prirodnjaci i moramo razmišljati u skladu sa prirodom, tražiti svugdje pomalo sebe. Evo i ja zalutah pišući ove priče i odoh od svoje struke. Sjetimo se ponekad, poželimo zapjevati zajedno:” Moji su drugovi biseri rasuti”, ali tonovi te pjesme se ne čuše dugo godina, sve do 17. maja 2014. kada priredismo zajedničku svadbu mog sina i kćerke mog druga koji mi prodade Opštu hemiju neke davne godine u holu fakulteta. I nađe se naš tim poslije toliko godina na tom lijepom događaju. Naša djeca zbog kojih živimo, osim naše drage rodbine i novih prijatelja okupiše naše bisere iz Kanade, Njemačke, Hercegovine, iz svih krajeva gdje nas život odnese. Ponovismo građivo, hemiju nismo pominjali, lekciju iz drugarstva smo obnovili. Zapjevali smo zajedno:” Ja sam rođen u cvijeću livada”.

Pomiješali smo smijeh i suze.

Da l' je to sudbina il' ko zna šta li je?

Derventa, maj 2014

Branka Jović
profesor hemije
Stručna i tehnička škola,
Derventa

PLEASE, DO DISTURB!

Mladenu nije preostalo ništa više no da sebi naglas prizna posve očigledno - da Mladen ostaje Mladen kud god se denuo. Što onda, naravno, važi i za ovu epizodu u rano podne u sobi 213 hotela Bristol. A osim što voli da naglas izgovora očite istine, Mladen voli da misli da poznaje sebe. Zato bez imalo zazora pred samim sobom on kreće zapisuje ono što je očigledno i što, sva je prilika, mora biti zabeleženo. U ovakvim situacijama tu i tamo ga štrečne pomisao da ta neprolazna strast ka beleženju svega i svačega, ta ponajčešće ničemu zbilja potrebna katlogizacija, da sve to zapravo možda ponajpre signalizira na duševna stanja koji ni najmanje ne priželjkuje. Ipak, Mladen ostaje veran svojim opsesijama, te nastavlja da stvara dosije i ovog lutanja. Dakle, Mladen baca pogled na ono što je dosad sročio:

- Volim pohabane sobe barem donekle oronulih hotela, a Bristol to svakako jeste
- Volim Žiku Mitrovića i sve njegove filmove sa možda izuzetkom *Timočke bune*
- Ovo je Savamala, a u Savamali je 1981. Žika Mitrović snimao film naslovljen *Savamala*
- Dobio sam dojavu da je Žika Mitrović tokom snimanja *Savamale* umeo da predahne baš u *Bristolu*, daće Bog možda baš i u sobi 213
- Sve u vezi sa ovim poduhvatom objedinjeno je senkom skrajnutosti

Možda onda treba krenuti baš od te skrajnutosti. Mladen voli za sebe da razmišlja da je skrajnut; katkad misli da je to dokaz nepravde koja mu se svako malo prikrađe i obruši na njegova ne toliko jaka pleća, a ponekad, a ponekad Mladen krene stopama velikog Marka Aurelija i makar na tren ili dva prigrli spoznaju da je skrajnutost koju tu i tamo oseti kao svoju bit zapravo sasvim pravedno udeljena багаža. Nije samo Mladen skrajnut; skrajnut je i ovaj nesrećni *Bristol*, hotel koji, to je jasno, više ni ne pamti svoje najbolje dane. Skrajnut je, mada ga gorljivi filmofili među koje se Mladen bez rezerve svrstava svako malo, u zvezde kuje, bio i Žika Mitrović, a skrajnuta je bila i njegova *Savamala*.

OGLEDALO

Baš kao što je skrajnuta i bila i ostala Savamala koju taj film sa podosta duše i dovoljno falinki opisuje. Baš kao što Mladen najčešće ne zna šta bi sa svim strastima koje ga pokreću, a zbog kojih ponekad i završi u ovakvoj, prilično širokavoj sobi na osami, baš kao što ni vrli istoričari filma gotovo izvesno ne znaju šta bi sa maestrom Mitrovićem i njegovom sklonošću ka žanru gde se pelcer žanra nikada zbilja nije zapatio, baš tako ni sluđena prestonica dobar deo dvadesetog veka, i ovih tuce godina novog milenijuma nije znala šta bi sa Savamalom, pa ju je preputila reci sa kojom nikada zaista nije našao zajednički jezik i čiji mulj i šikara po zapuštenoj obali, dosta nalik dolaznim peronima autobuske stanice pokraj samog *Bristola*, možda previše, ako ne i cinkaroški olako i brzo odaju vezu sa takozvanom unutrašnjoću od koje slavni Beograd vazda na putu ka tituli svetske metropole nikako da utekne i koja svako malo u pravcu Beograda ispljune još hiljade i hiljada ne baš željenih saputnika na toj misiji sa krajnje neizvesnim ishodom.

Dakle, uz pomalo dobrovoljnog slepila, te uz ponešto višeg koncepta na mišiće, uz uvek dobrodošlu gimnastiku leksike... moglo bi se reći da je sve povezano kako treba. Tu je skrajnutost i tu je osećaj odocnelosti. Mladen, koji se silno trudi da ostavi utisak hitrosti i preduzetnosti, zapravo je sa upadljivim kašnjenjem stizao do svih bitnih spoznaja i svih važnih kota u životu. Oni kojih se to, iz krajnje apstraktnih razloga, to uopšte još uvek tiče, kasno su i u ime drugih spoznali važnost Žike Mitroviće, Beograd je tek nedavno krenuo da uz podosta prenemaganja namiguje osujećenoj krasotici Savamali i to kada ona već duže samodovoljno uživa u svojoj samoći... Samo se tužni *Bristol* ne uklapa u taj teški konstrukt od ipak silom umreženih analogija.

Mladen se prućio na krevet koji tren pre no što su u njegov uzvitlani um nahrupile uobičajene misli o sanitarnoj neispravnosti mesta kao što je ova soba 213, soba poput nekolicine drugih u kojima je i ranije bez jasnog povoda znao da završi. Stavio je masku za spavanje na oči i krenuo u naredni krug izlistavanja zaključaka koji su kanda sami sebi svrha.

- O Žiki Mitroviću znam da je bio osvedočeni obožavalac stripa, kozer i vatreni komunista
- O *Bristolu* znam da je devedestih bio i sabirni centar za one izbegle u ratovima koje retko da iko više i pominje
- O sebi znam... da prečesto misijom proglasim ono što bi iole snađeniji sa punim pravom nazvali tek razbribrigom...

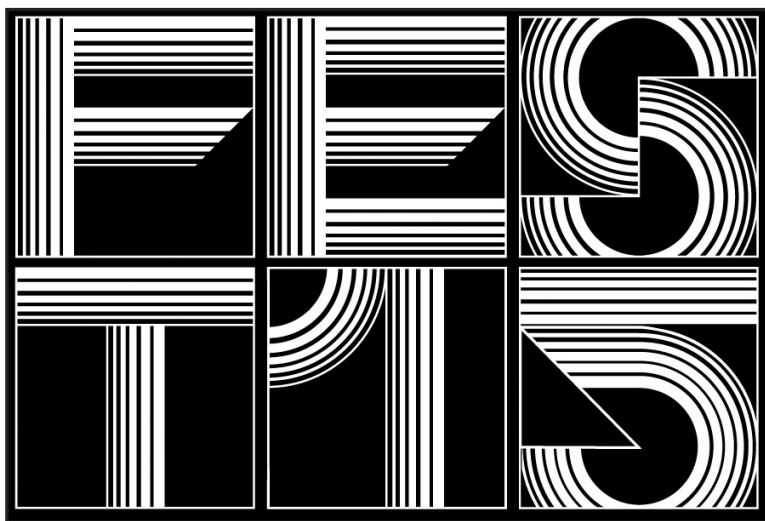
Pa, potrajaće ovaj pohod. Zasad bi spavao. I nadao se smislu, nekakvom. Zasad neka bude da su ga *Bristol* i Savamala ovog prolećnog dana u kom sve kipti od prilika za silovite alergijske reakcije na sve

OGLEDALO

i svašta privukli možda najpre silnom stvarnošću koja tu uporno, po vlastitom nahođenju i pod vlastitim zakonima obitava, a sa kojom se Mladen jako upinje da nikako ne izgubi priključak. Zasad bi mogao spava, a smisao neka uđe kad poželi... može i bez kucanja.

Zoran Janković

profesor engleskog jezika
Srednja ekonomskaka škola,
Loznica

Ah, taj FEST!

Slobodan Mašić
(1939–2016)

ВЕЛИКИ СВЈЕТСКИ ДОГАЂАЈ И СУДБИНЕ ОБИЧНИХ ЉУДИ

Поријеклом сам из села Доњи Детлак код Дервенте у Републици Српској. Наша фамилија Дујаковић постоји у Детлаку и у Дервенти већ готово 200 година. Ова кратка прича заправо је саставни дио моје будуће књиге, у којој сам написао цијели историјат и породично стабло Дујаковића од почетка деветнаестог вијека до данас. Село из којег потиче фамилија Дујаковић, удаљено је неких 12 км од Дервенте. У вријеме када је мој дјед Страхиња Дујаковић био дијете, тачније пред Први свјетски рат, та територија припадала је Аустроугарској монархији. Село Доњи Детлак, као и већина других села, није имало основну школу. Најближа школа била је у граду Дервенти, а и тамо је у школу ишао веома мали број дјеце. Мој дјед Страхиња Дујаковић био је један од ријетких из села, који су школске 1913/1914 кренули у први разред основне школе у Дервенту. Како је Детлак био далеко и како није било никаквог превозног средства којим би се могло путовати, мој дјед је био приморан да као мали првачић станује код своје тетке, очеве сестре Јоке Давидовић, у селу Осојци, које је од Дервенте удаљено 5 км. За дједа то није било далеко у односу на то колико би из Детлака морао да пјешачи. Он ми је причао, како је тада у школама владао строги режим, који данашња дјеца готово и не могу да замисле. У школу и из школе ишло се у реду по двоје. Прије почетка наставе ученици и учитељи имали су обавезну молитву и то свако у оквиру своје конфесије. Та прва година школовања мог дједа одвијала се својим нормалним током. Ко зна, какве је планове имао мој дјед и колико би он заправо дуго у школу ишао, да се све није одиграло на један други начин. Често се у нашим животима ствари одигравају другачије него што то ми планирамо. Народ није без разлога измислио пословицу: "Човјек снује а Бог одређује." Тако је то било и с мојим дједом, а ова прича говори управо о томе, како је један

ОГЛЕДАЛО

велики и познати свјетски догађај итекако утицао на даљу судбину и сав даљи живот мога дједа. Школска година је у то вријеме трајала до Видовдана. На тај дан дјеца су добијала посебне картице, оно што су то данас ђачке књижице, као доказ о завршеном разреду школе. Картице су биле разних боја, вјероватно из разлога, што је већина родитеља била неписмена, те да ученици не би могли лагати, којом оцјеном су завршили разред. Тако је напokon дошао и Видовдан, 28. јуни 1914. године. На тај дан је и мој дјед требало да добије картицу као доказ о завршеном првом разреду. Тих дана из Беча у посјету Сарајеву дошао је надвојвода Франц Фердинанд као престолонаследник – будући цар тадашње Аустругарске монархије. Док је Фердинанд обилазио околину Сарајева и вршио војне маневре, мој дјед Страхиња се радовао Видовдану и завршетку те школске године. Франц Фердинанд никад није чуо за мог дједа, а мој дјед, као мали, вјероватно једва да је кроз приче одраслих понешто чуо о Францу Фердинанду. Усудио бих се рећи и то: да Франц Фердинанд није тај дан дошао у Сарајево, даљи живот мог дједа изгледао би далеко другачији. То је још један доказ, колико неки важни догађаји могу итекако имати утицаја на нас обиче људе и наше судбине.

Дакле на сам дан 28. јуна 1914. године, док се Франц Фердинанд својим аутомобилом и са својом пратњом шетао по Сарајеву, мој дјед је са осталом дјецом дошао у школу са више радости него обично. Знали су наима, да тај дан неће бити наставе и да након тога слиједи распуст, ком су се сва дјеца радовала. У школу је дошао сав узбуђен. Посједали су у своје клупе и са нестрпљењем чекали учитеља. Нису га морали дуго чекати. Учитељ је тачно на вријеме дошао у разред са картицама. Приликом уласка, учитеља су поздравили пуно радосније него обично: нема математике, писања, цртања, познавања природе, нема испитивања, нити било чега другог што бива током школске године. Учитељ им је рекао да ће подијелити картице и обавијестио их о почетку следеће школске године у септембру. Тај септембар и почетак нове школске године били су за њега тако далеки, као да се радило о више вијекова а не о само два мјесеца. У мислима му је био само распуст и дјечије игре. Такве или сличне мисли имала су вјероватно и остала дјеца. За то вријеме Франц Фердинанд је боравио у Сарајеву. Учитељ је коначно почео да дијели картице. Стигао је да подијели тек три-четири картице, кад је неко покуцао на врата. У учионицу је ушао некакав дјец до тада непознат човјек и учитељу почео нешто да шапуће, што нико од дјеце није могао чути ни разумјети. Мој дјед наравно ни у најдубљем сну није могао сањати нити претпоставити из којих разлога је тај непознати човјек дошао у учионицу и шта је желио да саопшти учитељу, а још мање је могао слутити, колико ће та вијест,

ОГЛЕДАЛО

утицати и на судбину све те дјеце, која су сједила ту у учионици. Непознати човјек се није дуго задржао. Очигледно је био у великој журби, а рекло би се и у великој невољи. Учитељ је остао изненађен и стајао као укопан. На лицу му се одмах видјело, да нешто није у реду, да је веома забринут, те да се догодило нешто ружно и страшно. И даље је размишљао, шта да уради. Нико од дјеце није ни слутио о чему се ради, и шта је тај човјек могао рећи, да се учитељ толико растужи и уплаши. У први мах дјеца су помислила, да је неко од чланова учитељеве породице умро или нешто слично. Али не – тај човјек је дошао да каже, да се у Сарајеву управо десио атентат и да је престолонаследник Франц Фердинанд убијен! Учитељ није знао како да поступи у први мах и шта да каже дјеци. Онда је некако тужним и тихим гласом рекао: "Дјецо данас немам времена да вам дијелим картице. Идите својим кућама а ја ћу вас обавијестити када да дођете по картице. Када будете ишли кући, идите у реду двоје по двоје, не смијете ни у ком случају да галамите, а посебно не смијете да пјевате. Ја сада журим. Немам више времена." Из неког разлога није хтио дјеци да каже шта се догодило. Вјероватно је мислио да су то још увијек мала дјеца, која не знају шта је то убиство, атентат, рат и све оне погубне и прљаве игре, које играју само одрасли – једноставно, хтио је да их поштеди свега тога, иако то није било могуће, с обзиром, да су ускоро сви осјетили рат на својим плећима, те да су у том Првом свјетском рату многи одрасли и сазрели. Тако је мој дјед, као и већина дјеце, кренуо из школе кући без картице, којој се толико радовао и коју је требало да покаже родитељима и свом дједу. Није могао ни замислити, да неће све бити онако како је планирао и да ће распуст изгледати другачије. Дошавши у Осојце код тетке чуо је шта се догодило и како се спрема мобилизација. Аустрија, којој су и они тада припадали, ускоро ће највјероватније напасти Србију. Уз помоћ своје тетке замогао је свој завежљај с оно мало ствари које је имао и пут под ноге – кренуо пјешке за Детлак. Још увијек се надао, да ће нестати тих црних мисли, те да ће му се код куће у Детлаку, његови родитељи и дјед обрадовати, што га поново виде код куће. Једино га је бринуло, како да докаже свима, да је завршио разред, кад није добио картицу! Али та радост је ускоро била помућена: његов отац Алекса, његов стриц Душан и његов старији брат Милан као и многи други у селу, мобилисани су и отишли у војску. Код куће је затекао само дједа Васу с осталим укућанима који нису били мобилисани у рат. Они се наравно нису могли радовати његовом завршетку разреда, и мој дјед је увидио, да за картицу нико и не пита и да су сви оптерећени сасвим другим бригама. А како да се радују и да питају за картицу и оцјене, када су им најмилији отишли у рат? Мом дједу је то постало јасно, иако је имао само осам година. У таквим ситуацијама човјек сазријева великом брзином. Невоља га тјера да

ОГЛЕДАЛО

разумије и оно што до тада није могао. Мој дјед је остао код куће, а о оцу и стрицу није ништа чуо пуне четири године. На крају рата сазнао је да је стриц Душан погинуо у рату. Отац Алекса се вратио из рата жив, али се убрзо разболио и умро. Брат Милан такође се жив вратио из рата, али је двије године касније погинуо свирајући на једној свадби, када је један сусјед у намјери да из пиштоља пуца у ваздух, пуцао у њега. Мој дјед је на крају рата имао 13 година. Након свих тих догађаја није више било говора о његовом даљем школовању. Већ 1922. године са 17 година, морао је да се жени и тако рано формира породицу.

Мој дјед никад више након рата није ишао у школу – то му био први и последњи разред. Оно што је посебно иронично је, да он никада до своје смрти није сазнао, с којом оцјеном је завршио тај један разред основне школе

Здравко Дујаковић

професор њемачког језика
Стручна и техничка школа Дервента